

вих категорій. Важливим завданням є визначення пріоритетних видів рухової активності, яким бажають займатися учні під час дозвілля.

1. Жданова О. М. Заходи з залучення школярів до спеціально організованої рухової активності на дозвіллі / Ольга Жданова, Любов Чеховська // Молода спортивна наука України. – Львів, 2014. – Т. 4. – С. 26–32.
2. Кінаш І. П. Інфраструктура фізичної культури та спорту України: сучасний стан, проблеми розвитку, способи вирішення / І. Кінаш // Бізнес Інформ. – 2013. – С. 174–177.
3. Крушельницький Р. О. Компаративний аналіз вітчизняної та закордонної містобудівельної нормативної бази для відкритих спортивних споруд / Р. О. Крушельницький // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. – 2013. – № 757 : Архітектура. – С. 113–116.
4. Круцевич Т. Ю. Рациональна рухова активність як фактор підвищення розумової працездатності школярів / Тетяна Круцевич, Наталія Пангелова // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2014. – № 2. – С. 73–76.
5. Остапенко О. І. Стан роботи загальноосвітніх шкіл з виховання у старших підлітків інтересу до занять фізичною культурою / І. Остапенко // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – 2012. – С. 31.
6. Просандєєва Л. Є. Розвиток самоцінності особистості в контексті вільного часу / Л. Є. Просандєєва // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – К., 2015. – 1 – С. 25–29.
7. Шлепаков Л. М. Аналіз факторів, що впливають на процес залучення дорослого населення до регулярної рухової активності на місцевому рівні / Л. Шлепаков, О. Вареник // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2013. – № 11. – С. 99–103.

References:

1. Zhdanova O. M. (2014) *Zakhody z zaluchennia shkoliariv do spetsialno orhanizovanoi rukhovoї aktyvnosti na dozvilli*, [Young sports science of Ukraine.], pp. 26–32.
2. Kinash I. P. (2013) *Infrastruktura fizychnoi kultury ta sportu Ukrainy: suchasnyi stan, problemy rozvytku, sposoby vyrishennia*, [Business Inform], pp. 174–177.
3. Krushelnytskyi R. O. (2013) “A comparative analysis of the domestic and foreign urban planning standard for open sports facilities”, *Visnyk Natsionalnoho universytetu “Lvivska politekhnika”*, vol. 757, pp. 113–116.
4. Krutsevych T.Iu (2014) “Rational motor activity as a factor for improving the mental performance of schoolchildren”, *Sportyvnyi visnyk Prydniprovia*, vol. 2, pp. 73–76.
5. Ostapenko O. I. (2012) “The state of work of general education schools for the upbringing of older students of interest in physical education”, *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi*, pp. 31.
6. Prosandieva L. Ye. (2015) “Development of self-worth of the individual in the context of free time”, *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*, pp. 25–29.
7. Shliepakov L. M. (2013) “Analysis of factors influencing the process of attracting adults to regular motor activity at the local level”, *Pedahohika, psykholohiia ta medyko-biologichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu*, vol. 11, pp. 99–103.

УДК 378.091.12: 796 (73)

Сергій Мединський

ОСВІТНІ ТА ПРОФЕСІЙНІ СКЛАДОВІ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ В США

Мета. Актуальним питанням сьогодення є потреба суспільства в педагогічних кадрах, підготовка яких має відбуватися з урахуванням сучасних світових тенденцій освіти та необхідністю врахування досвіду провідних країн світу з досліджень проблем професійної підготовки фахівців фізичної культури і спорту, зокрема США. *Методи дослідження.* Дослідження базується на порівняльно-аналітичному вивченні професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в США. *Отримані результати та висновки.* Особливими ознаками професійної підготовки фахівців із фізичного виховання і спорту в Сполучених Штатах Америки визначено: децентралізацію освіти; наявність законодавчо визначеної освітньої галузі “Парки, рекреація, дозвілля та фітнес”; наявність чотирьох основних напрямів та 12 академічних спеціалізацій із підготовки фахівців. Комплексно розкрито теоретичні і практичні засади

професійної підготовки фахівців із фізичного виховання і спорту в Сполучених Штатах Америки, що виявляється у виявленні та розкритті концептуальних засад, змісту та особливостей організації професійної підготовки фахівців із фізичного виховання й спорту в системі вищої освіти США.

Ключові слова: академічна спеціалізація, бакалавр, професійна підготовка, фахівець, фізичне виховання, спорт, США.

One of the current issues in society today is a lack of professionals in the sphere of physical education and sport. Preparation of these professionals should take into account current global trends of education and the need to consider the experience of leading countries.

Methods. Methodological principles of research are: the theory of philosophical knowledge and mutual interdependence of the phenomena of objective reality; an objective study of the development and communication of specific historical conditions based on the unity logical and historical, general and special, theory and practice. Results. The study proved the theory and practice of professional study of specialists of physical education and sports in the USA. Tendencies of development of physical culture and sports in the US as determinants of modernization of professional preparation of specialists are revealed. The analysis of educational programs, available at these universities, helped us to generalize them as the bachelor programs – academic specializations, which are determined as majors in a wide range of USA universities. We outline twelve majors of bachelor's programs which correspond with the titles of bachelor's specializations. Data of the comparative analysis of curriculum shows that its structure has common and quite unified character and consists of three key components: general education, field disciplines and major courses. It was found that for the Parks, recreation, leisure, and fitness studies divides these components pretty much alike and displays slight divergences not as much in the content of curricula as in the titles of the studied disciplines.

Key words: major, bachelor, professional preparation, specialist, physical education, sport, USA.

Постановка проблеми й аналіз результатів останніх досліджень. Актуальним питанням сьогодення є потреба суспільства в педагогічних кадрах, підготовка яких має відбуватися з урахуванням сучасних світових тенденцій освіти та необхідністю врахування досвіду провідних країн світу з досліджень проблем професійної підготовки фахівців фізичної культури і спорту.

Безперечне світове лідерство США в розвитку олімпійського, професійного та студентського, спорту, комплексна державна політика заохочення громадян до оздоровчої рухової активності, розвинута система оздоровчої рухової активності населення, наявний широкий спектр освітніх напрямів підготовки фахівців оздоровчо-спортивної галузі в університетах і коледжах зумовлюють необхідність узагальнення досвіду цієї країни. У цьому контексті надбання американських педагогів щодо організації професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту становить особливий інтерес.

В нашій роботі ми охарактеризуємо як саму освітню сферу фізичної культури і спорту США, так і визначимо спільні риси вищої освіти США загалом.

Мета дослідження – виявлення та розкриття на основі теоретичного узагальнення результатів порівняльно-педагогічного аналізу концептуальних засад, змісту, особливостей організації та напрямів професійного спрямування у підготовці фахівців із фізичного виховання й спорту в системі вищої освіти в Сполучених Штатах Америки.

Методи дослідження. Методологічними засадами дослідження є: філософські положення теорії пізнання взаємовпливу і взаємозалежності явищ об'єктивної дійсності, необхідність об'єктивного вивчення їх у розвитку та зв'язку з конкретно-історичними умовами на основі єдності логічного й історичного, загального та особливого, теорії і практики.

Використання системного підходу уможливив аналіз процесу професійної підготовки фахівців із фізичного виховання і спорту в Сполучених Штатах Америки з позицій цілісності, розкриття структурних компонентів системи професійної освіти, виявлення механізмів їх взаємозв'язків і взаємовпливів, виокремлення особливих, спеці-

фічних рис притаманних системі професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в США.

Джерельну базу дослідження становлять: документи Американського уряду та його департаментів (President's Council on Fitness, Sports & Nutrition, Department of Health and Human Services, The Center for Disease Control and Prevention, The Office of Disease Prevention and Health Promotion, The Office of the First Lady), громадських асоціацій та організацій у галузі фізичного виховання й спорту та вищої освіти США (Education Department, Education Commission of the States, National Education Association, Association of American Colleges and Universities, American Alliance for Health, Physical Education, Recreation and Dance, National Association for Sport and Physical Education); науково-методична та інформаційно-аналітична література вищих навчальних закладів США (освітні програми, навчальні плани, методичні рекомендації, підручники й навчальні посібники для підготовки майбутніх фахівців із фізичного виховання і спорту в Сполучених Штатах Америки)

Результати досліджень та їхнє обговорення. Протягом останнього десятиліття відбулися істотні зміни в американській вищій освіті в цілому та в університетських навчальних програмах, зокрема. Ці зміни відбулися завдяки розробкам, спрямованими на радикальне трансформування університетів та вищої освіти.

З метою характеристики освітньої сфери фізичної культури і спорту США, визначимо які саме мажорс цього напрямку наявні в університетах США, проаналізуємо взаємозв'язок державного та громадського управління якістю вищої освіти.

Національний центр статистики освіти США (National Center for Education Statistics) є основним федеральним органом зі збору, аналізу та представлення даних, пов'язаними з освітою в Сполучених Штатах та інших країнах. Департаментом освіти (Department of Education) Інституту освітніх наук (Institute of Education Sciences) Національного центру освітньої статистики (National Center for Education Statistics) Сполучених Штатів Америки розроблено Класифікатор Навчальних Програм (Classification of Instructional Programs), що являє собою систематизацію навчальних програм у вищих навчальних закладах США [1].

Опрацьовуючи Класифікатор, ми встановили існування понад 60 галузей знань (area of study), серед яких виділяємо приналежні до галузі фізичного виховання і спорту:

– “Освіта”, порядковий код якої 13. До складу цієї галузі входить навчальна програма за кодом 13.1314 “Фізичне виховання, тренерська робота” (13.1314 Physical Education Teaching and Coaching),

– “Парки, рекреація, дозвілля та фітнес” (Parks, Recreation, Leisure, and Fitness Studies), порядковий код – 31, що передбачає підготовку фахівців фізичного виховання та спорту.

Галузь знань “Парки, рекреація, дозвілля та фітнес” складається з навчальних програм, що фокусуються на принципах та методиках управління парками, іншими рекреаційними та фітнес-установами, а також на наданні послуг у сфері рекреації, дозвілля та фітнесу і на дослідженні функціонального стану людини. Нами було досліджено, що згідно Класифікатора навчальних програм галузі знань “Парки, рекреація, дозвілля та фітнес” виділяється 5 напрямів підготовки (concentration) та 12 навчальних програм (instructional programs) [2]

In the course of a close scrutiny of the USA physical education field was established the whole “Parks, recreation, leisure, and fitness studies” division according to the USA educational information sites “Campus Explorer”, “The College Board”, “Educational portal”, “College Majors 101”, “My Plan.com” [3, 4, 5, 6].

Порівнюючи перелік навчальних програм галузі знань “Фітнес, відпочинок і дозвілля” (“Fitness, Recreation and Leisure Studies”) згідно Інтернет-каталогів “Campus Explorer” і “State University com” та порівнюючи з Класифікатором Навчальних Програм (Classification of Instructional Programs), мусимо зауважити, що у проаналізованих нами джерелах наявні певні суперечності:

– Класифікатор навчальних програм галузі знань “Парки, рекреація, дозвілля та фітнес” виділяється 5 напрямів підготовки (concentration) та 12 навчальних програм (instructional programs), що не співпадає ні по кількості ні по назві як напрямів підготовки так і навчальних програм;

– В інтернет каталозі “Campus Explorer” обидва напрями підготовки “Фізична культура” (“Physical Fitness”) та “Парки, рекреація та дозвілля” (“Park, Recreation and Leisure”) не просто перегукуються між собою, а практично представляють собою один напрям, а також декілька абсолютно однакових програм, близьких за змістовним наповненням, що і було підтверджено аналізом вищих навчальних закладів, які виводилися як представники цих груп.

Питанням визначенням та характеристикою majors широко займаються американські науковці. До прикладу, S. Hoffman відзначає наявність в галузі знань “Фітнес, відпочинок і дозвілля” шести бакалаврських програм (академічних спеціалізацій): вчитель фізичного виховання, тренер, фахівець з атлетичних тренувань, фахівець з фітнесу, спортивний менеджер, фахівець зі зміцнення здоров’я. Кожна з цих бакалаврських програм може мати спеціалізовані вимоги в межах навчального плану, але всі вони розглядаються як професійні застосування кінезіології. Ці професії вчена поєднує у п’ять напрямків кар’єрної діяльності фахівців фізичного виховання і спорту в США: 1. педагогічний; 2. тренерський та спортивний; 3. реабілітаційний; 4. оздоровлення та фітнес; 5. спортивний менеджмент [7].

Кожна навчальна програма, яка представлена у пошукових каталогах, була нами досліджена, як мінімум, у п’яти вищих навчальних закладах. Таким чином, ми дослідили, якщо у пошуковому каталозі представлена певна навчальна програма, то у навчальних закладах наявні реальні академічні спеціалізації, окрім того їх може бути декілька. Назви академічних спеціалізацій містяться у назві бакалаврської програми, і ця назва абсолютно відрізняється від назви навчальної програми, яка представлена у пошуковому та у державному каталозі. Наші дослідження дозволяють виділити 12 типів академічних спеціалізацій за освітньо-кваліфікаційним рівнем “бакалавр” у освітній галузі фізичного виховання і спорту США [8, 9].

Подальші дослідження дозволили нам згрупувати академічні спеціалізації у 4 напрями підготовки як за змістовним наповненням дисциплін, так і за спрямованістю професійної діяльності. Ми назвали їх, узагальнюючи їхню діяльнісну спрямованість та врахувавши досвід як нашого дослідження, так і законодавчо визначені назви в Україні.

Таким чином, у ході дослідження ми визначаємо такі напрями підготовки фахівців фізичного виховання і спорту у Сполучених Штатах Америки:

1. Педагогічний – включає дві академічні спеціалізації:
  - фізичне виховання, педагогічна освіта (Physical Education Teacher Education, PETE),
  - адаптивне фізичне виховання (Adapted Physical Education, APE);
2. Тренерсько-інструкторський – складається з трьох академічних спеціалізацій:
  - фахівець з фітнесу (Fitness Specialist, FS),
  - наукові основи тренувань (Exercise Science, ES), також прикладні вправи і спортивні науки (Applied Exercise and Sport Sciences, AESS),
  - психологія спорту і лідерства (Sport Psychology and Leadership, SPL);

3. Оздоровчо-реабілітаційний – об'єднує п'ять академічних спеціалізацій:
  - атлетичні тренування (Athletic Training, AT),
  - продукти та харчування (Foods & Nutrition, FN),
  - введення у рухову терапію (Pre-Physical Therapy, PPT),
  - зміцнення здоров'я (Health Promotion, HP);
  - рекреаційна терапія (Recreational Therapy, RT);
4. Адміністративно-управлінський – поєднує дві академічні спеціалізації:
  - спортивне адміністрування / менеджмент (Sport Administration/Management, SAM);
  - адміністрування відпочинку (Recreation Administration, RA).

Згідно з федеральним законодавством кожен штат має право самостійно встановлювати різні ступені контролю і управління над освітою. Якість підготовки фахівця періодично контролюється державою шляхом акредитації, що проводиться за двома основними типами: інституційна акредитація (комплексна оцінка навчального закладу); академічна акредитація (оцінка освітніх програм, академічних дисциплін, структурних підрозділів університетів). Інформація щодо стану акредитованості навчальних закладів і програм є доступною для широкого загалу, оскільки на сайті Федерального Департаменту освіти США створений спеціальний каталог, куди внесені усі акредитовані коледжі та програми. Однак установам вищої освіти дозволяється працювати зі значним ступенем незалежності і автономією. Як наслідок, американські освітні установи можуть широко і швидко змінювати свої освітні програми відповідно до запитів ринку, суспільства, рівня розвитку науки, техніки і технології. Таким чином, у США наявний потужний симбіоз з державних інституцій та різнопланових громадських організацій у сфері освіти, фізичної культури та спорту спільні зусилля яких спрямовані, у тому числі, на забезпечення якості підготовки фахівців фізичного виховання і спорту.

У характеристиках академічних спеціалізацій відмітимо ті громадські організації, що опікуються якістю підготовки фахівців з кожної академічної спеціалізації:

1. Фізичне виховання, Педагогічна освіта (Physical Education Teacher Education). Готують вчителів фізичного виховання, які працюють в школі (від початкової до вищої). Вони проводять заняття, використовуючи різні методики аеробіки, а також знайомлять учнів з основами різних видів спорту. Вчителі фізичного виховання також можуть бути тренерами спортивних команд у школі. Опікується сертифікацією цієї академічної спеціалізації Національна асоціація спорту та фізичного виховання (National Association for Sport and Physical Education), яка видає стандарти на всіх рівнях фізичного виховання.

Ліцензування вчителів фізичного виховання є обов'язковим для роботи у школах державного фінансування, проте існує також чимало приватних навчальних установ, де ліцензування вчителів не є обов'язковою умовою провадження їхньої професійної діяльності.

Умови ж ліцензування варіюються в залежності від штату, хоча здебільшого серед основних аспектів є закінчення чотирирічної навчальної програми за напрямом підготовки вчителя фізичної культури із принаймні мінімально допустимим показником середнього балу успішності. Навіть здобувши ліцензію, вчителі повинні пам'ятати, що її потрібно поновлювати кожні 3–5 років.

2. Адаптивне фізичне виховання (Adapted Physical Education) – це звичайне фізичне виховання, яке модифіковане таким чином, щоб бути прийнятним для людей з проблемами та вадами здоров'я.

На сьогоднішній день сформовані національні стандарти адаптованої фізкультурної освіти (Adapted Physical Education National Standards), які і визначають напрямом

роботи відповідних спеціалістів. Саме Асоціація національних стандартів освіти з адаптивного фізичного виховання займається сертифікацією вчителів адаптивного фізичного виховання.

3. Фахівець з фітнесу (Fitness Specialist) працює у сфері надання послуг з фізичного виховання та фітнесу. Він може займати різні посади, пов'язані із забезпеченням здорового способу життя. Здебільшого спеціаліст із фітнесу займається розробкою програм, спрямованих на боротьбу із серцево-судинними, дихальними, метаболічними та опорно-руховими проблемами.

Навчальні плани більшості ВНЗ сформовані на основі директив, рекомендацій та стандартів Американського коледжу спортивної медицини (American College of Sports Medicine). Студенти вивчають науково обгрунтовану фізіологію та принципи кінезіології. Вони також задіяні у численних практичних заняттях та роботах, що стосуються фітнесу та оцінки фізкультурної діяльності, розробки тренувальних програм, концептів харчування та теорії спортивної мотивації.

Бакалаврські навчальні програми підготовки фахівця з фітнесу фокусується на прикладній, науково-дослідницькій підготовці професіонала, достатньо кваліфікованого для проходження сертифікації.

4. *Академічна спеціалізація* Наукові основи тренувань (Exercise Sciences) та прикладні вправи і спортивні науки (Applied Exercise and Sport Sciences). Навчальні плани цієї мажор являють собою симбіоз медичних та спортивних дисциплін що, у свою чергу, дає можливість для здобуття не лише професії фахівця із тренувальних вправ, а й одну із допоміжних професій немедичної спеціалізації, наприклад рухової терапії. Ця академічна спеціалізація акредитується Комісією з Акредитації програм допоміжної немедичної освіти (Commission on Accreditation of Allied Health Education Programs) відповідно до стандартів, встановлених Комітетом з акредитації тренувальних вправ. Компонентами даної програми є академічне ядро предметів, спеціалізовані курси із оцінки, складання та впровадження тренувальних програм, а також практичне застосування здобутих умінь та навичок.

5. Психологія спорту і лідерства (Sport Psychology and Leadership) є міждисциплінарною наукою, яка поєднує надбання як психології, так і кінезіології. Ця Академічна спеціалізація базується на взаємозв'язку психологічних факторів та спортивних результатів і рівня спортивної підготовки, а також яким чином тренувальна діяльність та заняття спортом впливають на психологічний стан та спортивний результат. Окрім викладання та формування психологічних умінь та навичок, що покращують результати спортсменів. Дана академічна спеціалізація може включати також безпосередню роботу зі спортсменами, тренерами, а також батьками стосовно таких питань, як травми, реабілітація, побудова команди, розвиток кар'єри тощо. Сертифікацією спортивних психологів займається асоціація прикладних спортивних психологів (Association for Applied Sport Psychology).

6. Атлетичні тренування (Athletic Training) – одна із допоміжних професій сфери охорони здоров'я, що не вимагає медичної освіти. Назва “атлетичні тренування” є некоректною. Насправді поле діяльності фахівців цієї академічної спеціалізації пов'язане з наданням оздоровчо-реабілітаційних послуг, а не тренуванням спортсменів, чи фітнес заняттями. Це сертифікований персонал зі сфери охорони здоров'я, який провадить свою діяльність у галузі спортивної медицини. Професію фахівця з атлетичних тренувань було офіційно визнано Американською медичною асоціацією (American Medical Association) як одну із допоміжних професій немедичної спеціальності ще у 1990 році. Дана академічна спеціалізація є акредитованою Комісією з акредитації освіти спортивного тренування (Commission on Accreditation of Athletic Training Education). Сертифі-

кація фахівців з атлетичних тренувань проводиться Радою Сертифікації (The Board of Certification). Рада Сертифікації встановлює та регулярно переглядає як стандарти щодо атлетичного тренування, так і вимоги до уже сертифікованих спортивних тренерів.

7. Академічна спеціалізація “Продукти та харчування” (Foods and Nutrition), або “Наука про харчування” (Foods science), або “Дієтологія” (Dietics) представляє комплексну підготовку з основних принципів вживання їжі та харчових потребах кожної людини. Дана академічна спеціалізація зосереджена навколо вивчення наук про харчування; немедичне лікування через харчування; харчування суспільства; виробництво їжі та управління послугами, пов’язаними із їжею; хімію; фізіологію тощо. Власне сама академічна спеціалізація позиціонується як міждисциплінарне вивчення впливу якості та природи їжі, її харчових особливостей та дієтичного статусу на здоров’я та самопочуття людей. Навчальна програма цієї спеціалізації акредитована Акредитаційною Радою з питань освіти у галузі харчування та дієтики (Accreditation Council for Education in Nutrition and Dietetics), Академії харчування і дієтології (Academy of Nutrition and Dietetics), що офіційно визнана на Радою з акредитації вищої освіти (Council on Postsecondary Accreditation), а також департаментом освіти США.

8. Академічна спеціалізація “Введення у рухову терапію” (Pre-Physical Therapy) – одна з академічних дисциплін на багатьох факультетах кінезіології, яка забезпечує студентів базовими знаннями, уміннями та навичками, що дозволяють їм обирати з-поміж багатьох магістерських програм у сфері охорони здоров’я. Важливо зрозуміти, що фізіотерапія є так званою випускною магістерською програмою і тому першим кроком, як уже зазначалося, повинно бути навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра за академічною спеціалізацією введення у рухову терапію. Акредитацією цієї освітньої програми, навчальними дисциплінами та ліцензуванням фахівців Асоціація фізіотерапії (American Physical Therapy Association).

9. Академічна спеціалізація “Зміцнення здоров’я” (Health Promotion) спрямована на оволодіння студентами інформацією щодо забезпечення хорошого рівня здоров’я людей та попередження хвороб, а також передачі їм теорії та методики розробки, впровадження та оцінки програм із покращення стану здоров’я. Фахівці цієї академічної спеціалізації проходять сертифікацію у таких установах та організаціях, як: сертифіковані спеціалісти у галузі здоров’я (Certified Health Education Specialist), Американському коледжі спортивної медицини (American College of Sports Medicine), національній академії спортивної медицини (National Academy of Sports Medicine) тощо.

10. Рекреаційна терапія (Recreational Therapy), тотожна за діяльністю спрямованістю до академічної спеціалізації зміцнення здоров’я – це сплановане виконання рекреаційних та інших вправ задля лікування та покращення функціонального стану людей у аспектах їхнього ментального, емоційного та соціального самопочуття. У своїй діяльності рекреаційні терапевти часто вдаються до таких методик як: адаптивні види спорту, ігрова терапія, управління злістю та психологічний тренінг, водна терапія, когнітивні тренування, управління стресом та релаксація тощо.

Більшість рекреаційних терапевтів працюють в установах охорони здоров’я таких як: лікарні, госпіталі, медичні центри, навчальні заклади тощо. За даними департаменту праці США, найбільше вакансій за цією спеціальністю відкрито у різноманітних центрах по догляду за інвалідами, будинках для літніх людей, центрах з лікування душевнохворих тощо.

11. Спортивне адміністрування (Sport Administration) – це міждисциплінарна професія, яка об’єднує бізнес-елементи з освітою в галузі фізичного виховання і спорту. Управління у спорті включає різноманітні застосування умінь та навичок, пов’язаних із плануванням, організацією, проведенням та оцінкою роботи організації

чи структури, якимось чином спорідненої зі спортом, окрім того є професією, яка поєднує знання бізнес-елементів із освітою у галузі фізичного виховання і спорту. Основним завданням спортивного адміністрування/менеджменту є розвиток у студентів умінь та навичок, необхідних для організації, управління та вдосконалення спортивних програм на корпоративному, установчому, професійному та аматорському рівнях. Ця бакалаврська програма навчання є професійною підготовкою із застосування бізнес-принципів у сфері спортивної індустрії. Студенти у процесі навчання вивчають предмети, серед яких є бухгалтерія, менеджмент, маркетинг, економіка тощо.

12. Адміністрування відпочинку (Recreation Administration) – це фахівці, до завдань яких входять наступні: створення програм, спеціально розроблених для цільової аудиторії; пошук, наймання і звільнення обслуговуючого персоналу; взаємодія з громадською для просування різних заходів. Навчаючись за академічною спеціалізацією RA, студенти посилено вивчають такі дисципліни, як теорію управління та планування, екологію, управління рекреацією на свіжому повітрі тощо. Практичний досвід вони здобувають протягом трьохмісячної практики як у межах Сполучених Штатів Америки, так і за кордоном. Опікується акредитацією рекреаційних програм Національна рекреаційна та паркова асоціація (National Recreation and Park Association), процедура сертифікації фахівців завершується видачею сертифіката.

Щодо характерних рис вищої освіти США вцілому, ми виділемо наступні:

1. Програма підготовки фахівців. (Curriculum).

Згідно інформації асоціації Американських коледжів навчальний план є формальною програмою для навчання студентів в здобутті вищої освіти. Термін навчальний план, в широкому сенсі, включає в себе:

- цілі для навчання студентів (знання, уміння і навички),
- зміст, перелік дисциплін, що опановують студенти,
- послідовність, порядок в якому представлена навчальна концепція,
- навчальні методи та види діяльності,
- навчальні ресурси (матеріал і завдання),
- оцінювання, методи, що використовуються для оцінки успішності студентів як результату навчання,
- коригування процесів викладання та навчання на основі досвіду та системи оцінювання [10].

Оскільки термін навчальний план використовується досить широко, це визначення є достатньо всеосяжним і динамічним для врахування багатьох інновацій в університетських навчальних планах, які включають як навчальні методи, послідовність та оцінювання так і навчальні цілі і зміст, що спрямовані на покращення якості освіти.

Проведені дослідження дозволяють констатувати, що навчальні плани вищої освіти університетів США поділяються на такі блоки (компоненти):

- дисципліни загальноосвітньої підготовки (general or liberal arts studies),
- дисципліни галузі знань (загальний напрямок професійного спрямування)(professional education),
- дисциплін професійного навчання (major education), що також включає лабораторний і польовий досвід навчання студентів .

Кількість кредитів, що відповідають кожному з блоків дисциплін наступна: загальна освіта – у межах 20–40 кредитів; дисципліни галузі знань – у межах 20–30 кредитів; дисципліни академічної спеціалізації – у межах 30–50 кредитів. Вагомим є те, що блок загальної освіти передбачає широкий спектр вибіркового дисциплін, в той час як блок академічної спеціалізації є, зазвичай, чітко визначеним у кожному навчальному закладі [11];

2. Навантаження студента:

- Програми підготовки за освітнім рівнем бакалавр розраховані, як правило, на 120 кредитних годин, що однозначно взаємопов'язано з аудиторним навантаженням студента. Сукупне аудиторне навантаження студента не залежить від форми навчання і визначається виключно кількістю кредитних годин;

- В університетах та коледжах США наявні додатково оплачувані навчальні семестрів тривалістю 1–3 тижні для ліквідації “заборгованостей”, опанування додаткових навчальних дисциплін студентами при додатковій оплаті таких семестрів;

3. Вимоги щодо якості знань студентів:

- Допуском до навчання за академічною спеціалізацією є певний середній бал за блоки дисциплін загальної освіти та галузі знань;

- Особлива увага приділяється професійно-практичному компоненту освітнього процесу (різновиди практики тривають до 1 року; для допуску до практик висуваються особливі вимоги; звітність по практикам обов'язкова);

- В освітньому процесі широко застосовуються особистісно орієнтовані, інтерактивні професійно-освітні технології (персональна наставництво та індивідуальне формування освітньої програми, адаптаційний семінар як семінар першого року навчання; базовий семінар; метод кейсів, сократівський метод; професійно-моделюючі тренінги; модульні технології; формування професійного порт фоліо; різноспрямовані стажування);

- Основою для поточного відбору студентів є певний бал як за окремими дисциплінами, так і сумарною оцінкою блоку дисциплін. Вимоги щодо якості знань студентів забезпечуються поточним та семестровим контролем і забезпечують поточний відбір (відсоток осіб, що здобувають диплом бакалавра складає у 14–15% загалом по усім освітнім напрямкам у США);

4. Додатково.

Вагомим заохочувальним фактором є можливість отримати стипендію. Наші дослідження визначають, що 60–80% студентів отримують різнопланові стипендії.

Висновок.

Встановлено, що підготовка фахівців з фізичного виховання і спорту в Сполучених Штатах Америки є системним, багатовимірним явищем і має цілісний, неперервний характер, охоплює сукупність взаємопов'язаних структурних елементів (законодавчу базу, освітні заклади та центри, національні й федеральні програми розвитку сфери фізичної культури і спорту й підготовки фахівців для неї, освітні та оздоровчі програми; зміст, форми, принципи організації навчання, інноваційні технології навчання, педагогічний персонал, науково-методичний супровід тощо), що впливають на забезпечення якості професійного навчання та розвиток особистості і суспільства.

Перспективи подальших досліджень пов'язані із детальним дослідженням форм і методів підготовки фахівців фізичної культури і спорту у вищих навчальних закладах; вивченням досвіду професійної підготовки фахівців фізичної культури і спорту в інших країнах світу.

1. Classification of Instructional Programs (CIP) [Electronic Resource]. – Mode of access : <http://nces.ed.gov/ipeds/cipcode/crosswalk.aspx?y=55>.
2. Medynskiy S. V. Sotsiokulturni ta statystychni kharakterystyky profesiyanoi pidhotovky fakhivtsiv iz fizychnoho vykhovannya ta sportu u SSHA / S. V. Medynskiy // Naukovyy chasopys Natsionalnoho ped. un-tu im. M. P. Drahomanova. Ser.: Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoy kul'tury (Fizychna kul'tura i sport) / za zah. red. H. M. Arzyutova. – K. : Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova, 2013. – Vyp. 7 (33), t. 2. – S. 551–557.
3. Campus Explorer [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : [www.campusexplorer.com/ College search directory](http://www.campusexplorer.com/CollegeSearchDirectory).

4. College Board [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : www.collegeboard.org Search directory.
5. Educational Portal [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : www.education-portal.com/ Search directory.
6. College Majors 101 [Electronic Resource]. – Mode of access : URL: www.collegemajors101.com/ Catalog from the screen.
7. Hoffman S. J. Introduction to Kinesiology: Studying Physical Activity / Shirl J. Hoffman. – Champaign, IL : Human Kinetics, 2013. – 536 p.
8. Medynskiy S. V. Akademichna spetsializatsiya yak osnovna kharakterystyka pidhotovky fakhivtsiv iz fizychnoho vykhovannya i sportu u koledzhakh SSHA / S. V. Medynskiy // Problemy suchasnoyi pedahohichnoyi osvity. Ser.: Pedahohika i psykhohohiya : zb. nauk. st. – Vyp. 39, ch. 3. – Yalta : RVV K·HU, 2013. – S. 243–249.
9. Medynskiy S. V. Opredeleniye akademicheskikh spetsializatsiy professional'noy podgotovki spetsialistov fizicheskogo vospitaniya i sporta v Soyedinennykh Shtatakh Ameriki / S. V. Medynskiy // Aktualnyye problemy gumanitarnykh i yestestvennykh nauk. – 2014. – № 1 (60), ch. 2. – S. 128–131.
10. Higher Education Curriculum – National Reports On The Undergraduate Curriculum, Traditional And Contemporary Perspectives – INNOVATIONS IN THE UNDERGRADUATE CURRICULUM – StateUniversity.com. – URL : <http://education.stateuniversity.com/pages/1896/Curriculum-Higher-Education.html#ixzz4hEIPZvg7>.
11. Medynskiy S. V. Uchebnyy plan-kontseptual'noye napolneniye podgotovki spetsialistov fizicheskogo vospitaniya i sporta v SSHA / S. V. Medynskiy // Ştiinţa Culturii Fizice. – Chişinău. – 2014. – № 20/4. – P. 18–25.

УДК 373.5.016: 796: 612-055.2

Володимир Мисів, Геннадій Єдинак,
Леся Галаманжук, Андрій Герасимчук

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПІДЛІТКІВ ІЗ РІЗНИМИ СОМАТОТИПАМИ

Експериментальним шляхом визначали найбільш ефективний зміст фізичної підготовки учнів основної школи в аспекті успішного вирішення різних завдань їх фізичного виховання. Кожний з трьох використаних варіантів змісту передбачав, крім іншого, також урахування особливостей стану фізичного здоров'я, вияву і динаміки показників фізичної підготовленості у представників різних соматотипів. Результати засвідчили, що для досягнення найбільш високого результату в покращенні фізичної підготовленості хлопчиків 11–14 років доцільно розвивати фізичні якості, що у представників певного соматотипу знаходяться в сенситивному періоді. Для досягнення найкращого результату у покращенні більшої кількості компонентів фізичного стану, зокрема фізичного здоров'я, працездатності та підготовленості, необхідно розвивати фізичні якості, що визначені використаним змістом "1". Одержані дані необхідно враховувати у процесі фізичного виховання учнів основної школи для досягнення високого позитивного результату в поліпшенні їх фізичного стану.

Ключові слова: фізичний стан, хлопчики, соматотипи, фізичне виховання, основна школа

The most effective content of physical training of pupils of primary school in the aspect of successful solving various tasks of their physical education was determined by experimental way. Among other things each of the three used variants included consideration of the characteristics of the state of physical health, manifestation and dynamics of indicators of physical fitness among representatives of different somatotypes. The results showed that in order to achieve the highest result in improving the physical fitness of boys aged 11–14, it is advisable to develop physical qualities that are being in representatives of a particular somatotype in the sensitizing period. In order to achieve the best result in improving the greater number of components of physical condition, including physical health, work capacity and preparedness, we should develop physical qualities defined by the used content "1". The obtained data must be taken into account in the process of physical education of the pupils of primary school in order to achieve a high positive result in improving their physical condition.

Key words: physical condition, boys, somatotypes, physical education, secondary school.

Постановка проблеми та аналіз результатів останніх досліджень. Одним з основних завдань фізичного виховання дітей шкільного віку є поліпшення показників